

Vietnam – Súbor pamiatok v Hué

História mesta Hué sa datuje do rokov 1358 – 1389, keď tu príslušníci dynastie Tran dali postaviť pevnosť Hoa-Chan. V rokoch 1558 – 1601 pribudla šesťpodlažná pagoda Nebeskej panje (Chua Thien Mu) zrekonštruovaná v rokoch 1844 – 1846. Hué sa však stalo významnejším sídlom až po nástupe dynastie Nguyen v roku 1687 (Phu-Xuan), najskôr ako administratívne centrum Južného Vietnamu (Dang Trong) a od roku 1802 ako hlavné mesto zjednoteného Vietnamu na čele s vládcom Gia Longom (1802 – 1820). Na jeho pokyn začali podľa plánov Nguyen Van Yena z rokov 1803 – 1805 stavať na brehu Voňavej rieky (Song Huong) opevnené kráľovské mesto (ukončené v roku 1846). Na stavbe pracovalo vyše 30 tisíc robotníkov. Základnou koncepciou výstavby bola akceptácia piatich hlavných bodov (centrálneho a štyroch svetových strán), piatich prírodných elementov (zem, kov, drevo, voda, oheň) a piatich základných farieb (žltá, biela, modrá, čierna a červená). Opevnené hlavné mesto – citadela Kinh Thanh Hué (1802 – 1846) sa skladá z niektorých častí chránených na ploche 520 ha 6,6 m vysokými a 21 m hrubými obvodovými múrmi (2 232 m), zosilnenými 5 baštami (Tran Hai Thanh) a na severe Rybárskou vežou Tran Binh Dái. Za múrmi postavili Vonkajšie administratívne a správne mesto, okolo Kráľovského kanála s parkmi a jazerami. Bližšie k rieke potom vybudovali Vnútrné mesto (37,50 ha), s kráľovskou rezidenciou (Tu Cam Thanh). Vnútrné mesto obklopujú 4,16 m vysoká 1,04 m hrubé múry s jedným vchodom, z ktorým vedie cesta do najvútornejšieho Zakázaného purpurového mesta (Tu Cam Thanh 324 x 290 m), obklopeného 3,72 m, vysokými a 0,72 m hrubými múrmi. Súčasťou Zakázaného mesta so 40 budovami a jednou bránou je Palác najvyššej harmónie, kráľovská príjmiacia sieň, chrám Mieu, kráľova pracovňa, palác kráľovnej matky a pavilón oslnevej benevolencie. Kráľovské mesto poškodili počas vojenských operácií v rokoch 1885, 1947 a 1968.

Súbor pamiatok v Hué je súčasťou SD od roku 1993 (Cartagena).

Uzbekistan – Itchan Kala

Pod názvom Itchan Kala/Ičan-Kala sa rozumie Vnútrné mesto – najstaršia časť Hivy/Chivy (600 x 400 m), obklopené starobylými hradbami vysokými až 10 m a dlhými viac ako 2 km, cez ktoré sa vchádzalo cez 4 brány (hrúbka 6 m).

Patrílo k popredným mestským sídlam Abbásovského kalifátu v povodí rieky Amudarja, na jej ľavobreží pri strom zavlazovacom kanáli Palvan.

Už v 4. stor. bolo opevnené a neskoršie po obsadení územia tureckými Seldžukmi (Guzzmi) zo severu (1028 – 1038) sa stalo náboženským centrom seldžuckého štátu Chorezm/Chvárizm. Vybudovali v ňom významnú súfistickú svätyňu, 94 mešít a 63 medres.

Od polovice 16. stor. sa stalo hlavným mestom Chivského chanátu a v roku 1873 ho obsadili ruské vojská.

Ičan-Kalu rozdeľujú dve hlavné ulice v západovýchodnom a v severojužnom smere na štyri časti.

Z husto zastavaných obytných blokov sa vynímajú najmä mešity s minaretmi a palácový komplex Taš-Hauli (Kamenný dvor) z roku 1832, obklopený múrom (v súčasnosti historické múzeum).

Palác so 163 miestnosťami a hlavným nádvorím bohato dopĺňa drevená, kovová a štuková výzdoba.

K starším kultúrnym pamiatkam patria mauzóleá, napríklad filozofa Palvan-Mahmuda s kupolou i portálom obloženým modrou glazovanou keramikou, Allaudina (14. stor.) a Uč-Avilja (1549), medresa Kutli-Murad-Inak, mešita Džuma/Djuma z 9. storočia, ktorej strop podopierajú drevené vyrezávané stĺpy, kúpele Anuš-chána (1657).

Itchan Kala je súčasťou SD od roku 1990 (Banff).

Vietnam – Sanktuárium My Son

My Son (prekrásne hory) tvorilo religiózne a intelektuálne centrum kráľovstva Čampa, založeného v roku 192 n. l. Predpokladá sa, že toto miesto v rozšírenej terasovitej doline za tiesňavou, obklopené horami Hon Quap (Mačacie zuby) sa v 4. storočí zapáčilo kráľovi Bhadravarmanovi, ktorý ich označil za posvätné. Prvé chrámy na ňom vybudovali v 6. – 8. storočí za vlády rodu Dua a a s pokračovaním v období vlády rodu Cau (749 – 875). Tieto sa však nezachovali. Archeologické výskumy, ktoré začiatkom 20. stor. viedol francúzsky archeológ Henry Parmentier, odkryli cca 70 kultúrnych pamiatok, prevažne chrámov z 9. až 13. stor. na svahoch nad dolinou potoka Khe, začlenených do 12 skupín (A až N). K najstarším patria chrámy skupiny A – Á, datované do 8. – 10. stor. Z nich najväčší dvojchrám A1 dosahuje výšku 24 m. Značnú časť tejto skupiny chrámov zničil útok amerických helikoptér, proti ktorému protestoval kurátor múzea Guimet v Paríži Philippe Stern u amerického prezidenta Nixona. Na neprotivných svahoch doliny odkryli skupiny chrámov skupiny B, C a D, z ktorých najvyšší kalan B1 zasvätili šivovi. Dostávali ho z pieskovcových blokov asi v roku 1275 a v druhej polovici 20. stor. ho zasiahla americká bomba. Osobitne umelecky pôsobivou sochárskou výzdobou sa vyznačuje rožný chrám B5. Dva hlavné chrámy skupiny E v severnejšej doline pochádzajú zo 7. a 11. stor. Na ne nadväzujú dva chrámy skupiny F, z ktorých chrám F2 postavili v 9. stor. v štýle Hoa Lai. Niektoré chrámy v skupinách A a E dal postaviť v 12. stor. Jaya Harivarman I. Jemu sa pripisuje výstavba aj piatich chrámov skupiny G.

Zo štyroch chrámov západnej skupiny H (12. – 13. stor.) chrám H1 zničila americká bomba. Zvyšok tvoria izolované vežové chrámy alebo brány K, L, M a N. Škody na unikátnych kultúrnych pamiatkach My Son spôsobené americkou armádou sa snaží vietnamská vláda odstrániť s pomocou Poľska a Japonska.

Sanktuárium My Son je súčasťou SD od 1999 (Marrakés).

Azerbajdžan – Opevnené mesto Baku so Šírvánšahovým palácom a Dievčenskou vežou

Opevnené kamenné Staré mesto (Štátna historicko-architektonická rezervácia Ičeri Šeher) v strede azerbajdžanského hlavného mesta Baki (Baku) bolo pôvodne v 9. – 15. stor. sídelným mestom chána Šírvánskej ríše. Pôvodne patrilo do helenistickej ríše Alexandra Veľkého Macedónskeho. Z asi 500 budov dnes vyše 40 tvorí kultúrne pamiatky, napríklad Mehmedova mešita z roku 1079 s minaretom Synyk-kala (Rozborená bašta) z roku 1093, medresa z 12. stor., minaret mešity Džuma, zoroastriánsky ohňový chrám zo 17. stor., dvojposchodový karavanserai Kasumbek zo 16. stor. s mešitou Kasumbek zo 17. stor., karavanserai Multani zo 14. – 15. stor. pre indických obchodníkov, karavanserai Buchara z 15. stor. pre obchodníkov z Ázie. Mohutné opevnenie s valcovitými baštami Ičeri Šeher, ktoré dal v 12. stor. postaviť šach Menutschoch, v 17. stor. zdvojili a doplnili priekopou (v 19. stor. zrenovovali).

K fortifikačnému systému patrí od 12. stor. aj Dievčenská veža na juhovýchodnej strane Ičeri Šeher, ktorá dosahuje výšku 29,5 m a priemer 16,5 m. Jej 5 m hrubé múry v spodnej časti sa smerom k vrcholu zužujú na 3,2 – 4 m. K vrcholu vedú točité schody z 12. storočia. Vežu, ktorú nikdy nedobyli, dal údajne postaviť chán Gantejmur pre dievčinu menom Durna. V základoch bašty objavili komplex starších stavieb s kruhovým stĺporadím. Archeologické nálezy naznačujú, že už v 7. – 6. stor. pred n. l. tu stálo astronomické observatórium alebo ohňový chrám zoroastrov. V bašte bolo umiestnených až 200 vojakov.

K najvýznamnejším kultúrnym pamiatkam Baku patrí určite Šírvánšahov palác z 15. stor. Po jeho poškodení ruským delostrelectvom (18. stor.) ho v 18. – 20. stor. zreštaurovali so snahou napodobniť istanbulský palác Topkapi, sídlo tureckého sultána. Na hornom slávnostnom nádvorí stojí bez výzdoby obytný palác šaha a rezidencia Divankhane s ceremoniálnou sieňou, ktorú lemuje arkády. Ide o unikátnu ukážku islamského umenia z 15. stor. Opevnené mesto Baku so Šírvánšahovým palácom a Dievčenskou vežou je súčasťou SD od roku 2000 (Cairns).

Spracoval: Jozef Klinda

